

Smernica Prevenia a riešenie šikanovania žiakov

Úvodné ustanovenie

Riaditeľka Základnej školy s MŠ, Demandice 131, ďalej len ZŠ s MŠ) v súlade s Metodickým usmernením MŠ SR č. 7/2006 – R z 28. marca 2006

vydáva

smernicu k prevencii a riešeniu šikanovania žiakov v škole a školských zariadeniach

Čl. 1

Charakteristika šikanovania

1. **Šikanovaním** rozumieme akékoľvek správanie žiaka alebo žiakov, ktorého zámerom je ublíženie inému žiakovi alebo žiakom, prípadne ich ohrozenie alebo zastrašovanie. Ide o cielené a opakované použitie násilia voči takému žiakovi alebo skupine žiakov, ktorí sa z najrôznejších dôvodov nevedia alebo nemôžu brániť. Šikanovanie sa prejavuje v rôznych podobách, ktoré môžu mať následky na psychickom a fyzickom zdraví.

2. **Kyberšikanovanie (elektronické šikanovanie, cyberbullying, cybermobbing):** forma šikanovania, pri ktorej sa používajú nové technológie, ako je počítač, internet, mobilný telefón. Prebieha vo virtuálnom priestore s využitím rôznych služieb a nástrojov, ako sú email, IM (instant messenger – napr. Skype, ICQ), čít, diskusné fóra, sociálne siete, stránky na zverejňovanie fotografií a videí, blogy, SMS správy, telefonáty. **Kybernetické prenasledovanie (online prenasledovanie, cyberstalking):** neustále sledovanie niekoho vo virtuálnom prostredí, často spojené s obťažovaním, vyhrázaním a zastrašovaním. **Happy slapping:** násilné alebo sexuálne útoky na obeť (často aj náhodne vybrané), ktoré sú natáčané na mobilný telefón. Útočníci videá ďalej rozposielajú alebo zverejňujú na internete.

Ako sa kyberšikanovanie líši od klasického šikanovania:

- **Nemá časové a priestorové obmedzenie:** kým klasické šikanovanie sa väčšinou obmedzuje na jeden priestor, napríklad školu alebo zamestnanie, v prípade kyberšikanovania môžu útoky prichádzať kedykoľvek a kdekoľvek – stačí, ak má človek mobilný telefón alebo je pripojený na internet.
- **Rýchlo sa rozšíri k veľkému publiku:** v prípadoch klasického šikanovania sa o ňom väčšinou dozvedia priami účastníci v danej skupine. Pri kybernetickom šikanovaní sa môžu akékoľvek obsahy, ktoré sú zverejnené na internete alebo rozoslané cez mobil alebo email, rýchlo dostať k veľkému počtu ľudí, pričom je ich šírenie nekontrolovateľné.
- **Páchatelia môžu zostať v anonymite:** oni sami sa cítia bezpečnejšie a menej si uvedomujú, čo ich správanie spôsobuje, keďže nevidia reakciu obeť. U obeť prispieva anonymita páchatel'a k ešte väčšej podozrievavosti, neistote a strachu – nevie, voči komu sa má brániť, nevie, odkiaľ príde ďalší útok, páchatel'om môže byť ktokoľvek.

- **Kyberšikanovanie ľahšie prekoná rozdiely:** pre anonymitu a použitie technických prostriedkov je pre páchatel'ov jednoduchšie zaútočiť aj na niekoho, na koho by si v reálnom svete pre jeho autoritu alebo pozíciu netrúfli. Takto sa môžu ľahko stať obeťami kyberšikanovania napríklad učitel'ia či nadriadení.
- **Používa psychické prostriedky ubližovania a manipulácie:** na rozdiel od klasického šikanovania páchatel' a obeť nie sú v priamom kontakte, po kybernetickom šikanovaní nezostávajú viditeľné stopy fyzického ublíženia (zranenia, modriny, poškodené oblečenie a pod.).

Čl. 2

Podstatné znaky šikanovania

- a) úmysel bezprostredne smerujúci k fyzickému alebo psychickému ublíženiu druhému,
- b) agresia jedného žiaka alebo skupiny žiakov,
- c) opakované útoky,
- d) nevyrovnaný pomer síl medzi agresorom a obeťou.

Čl. 3

Podoby šikanovania a jej prejavy v školskom prostredí

V základnom ponímaní rozlišujeme priamu a nepriamu podobu.

1. Priama podoba:

- a) fyzické útoky, telesné napadnutie, postrkovanie, bitka
- b) urážlivé, kruté slovné prezývky, pokrikovania
- c) nadávky,
- d) posmech, výsmech
- e) tvrdé príkazy agresora vykonať určitú vec proti vôli obeť – vykonávanie „nezmyselných“ príkazov (odovzdávanie desiaty, príkazy k ponižovaniu ľudí, atď., nútenie donášania peňazí a iných vecí),
- f) odcudzenie vecí,
- g) svojvoľné požičavanie a privlastňovanie učebných pomôcok, predmetov, oblečenia,
- h) kyberšikanovanie.

2. Nepriama podoba:

- a) prehliadanie a ignorovanie obeť,
- b) ohováranie
- c) zastráňovanie

3. Prejavy šikanovaného žiaka alebo skupiny žiakov (obeť)

- a) zhoršenie vzťahov v triednom kolektíve,
- b) vtieravé správanie agresora,
- c) utiahnuté správanie obeť,
- d) obeť čaká na odchod spolužiakov zo školy,
- e) obeť sa zdržiava počas prestávok v blízkosti učitel'a,
- f) zhoršenie správania obeť,

- g) zvýšená chorobnosť obete,
- h) obeť máva „náhodné“ zranenia ,
- i) obeť máva často poškodené veci v osobnom vlastníctve a školské pomôcky.

Čo všetko môže byť kyberšikanovanie:

- **Urážanie a nadávanie:** prostredníctvom komentárov k fotografiám a videám alebo na nástenke na sociálnych sieťach; posielanie urážajúcich správ cez email, čet alebo mobil, nadávanie cez čet, anonymné telefonáty.
- **Obťažovanie, zastráňovanie, vyhrážanie a vydieranie:** opakované obťažovanie prezváňaním, anonymnými telefonátmi či nechcenými správami cez mobil, preťažovanie emailovej schránky nevyžiadanou poštou, posielanie vírusov, vyhrážanie sa ublížením alebo smrťou. Páchateľ sa tiež môže nabúrať do profilu obete, zmeniť jej heslo a následne tento profil upraviť. Vydiera obeť tým, že jej profil vráti pod rôznymi podmienkami. Na vydieranie môžu byť tiež použité fotografie alebo videá obete.
- **Zverejnenie trápnych, intímnych alebo upravených fotografií alebo videí:** môže ísť o fotografie alebo videá, so šírením ktorých obeť nesúhlasí alebo o fotografie, ktoré boli vytvorené fotomontážou (napr. pripojenie tváre obete k nahej postave alebo znetvorenie pôvodnej fotografie). Samostatnou kategóriou je happy slapping, videá, ktoré zachytávajú agresívne alebo sexuálne útoky na obeť.
- **Šírenie osobných informácií alebo klebiet:** príkladom môže byť zverejnenie súkromnej komunikácie alebo ohováranie na sociálnych sieťach.
- **Vylúčenie zo skupiny:** napríklad z tímu v online počítačových hrách, zo skupiny priateľov na sociálnych sieťach, ignorovanie v komunikácii a v diskusných skupinách.
- **Krádež identity, vytváranie falošných a posmešných profilov, nenávisťných skupín.**

Čl. 4

Zodpovednosť školy

1. Škola, resp. poverený pedagogický zamestnanec, zodpovedá za žiakov v čase školského vyučovania a školských akcií v súlade so školským zákonom č.245/2008 Z. z a v znení neskorších predpisov, s Dohovorom o právach dieťaťa a podľa pracovného poriadku školy.
2. Za povinnosť uvedenú v predchádzajúcom bode sú zodpovední najmä tí pedagogickí zamestnanci školy, ktorí:
  - a) realizujú výchovnovzdelávací proces,
  - b) vykonávajú počas prestávok pedagogický dozor na chodbách a miestach presne určených,
  - c) vykonávajú pedagogický dozor počas školských akcií rôzneho druhu (školské výlety, kurzy, exkurzie, kultúrne podujatia, športové podujatia a ďalšie školské akcie),
  - d) vykonávajú pedagogický dozor počas záujmových krúžkov.
3. Škola zodpovedá aj za škodu, ktorú v čase vyučovania, resp. v dobe vykonávania tzv. prechodného dohľadu spôsobí žiak, pokiaľ ten, kto je povinný vykonávať dohľad nepreukáže, že náležitý dohľad nezanedbal (§ 422 Občianskeho zákonníka).

4. Šikanovanie, resp. jeho náznaky, nesmie byť zamestnancami školy v žiadnej miere akceptované. Ak zamestnanec zistí, že k takémuto prejavu medzi žiakmi prišlo, je povinný danú situáciu bez meškania riešiť a každej jeho obeť poskytnúť okamžitú pomoc. Je povinný ihneď túto skutočnosť oznámiť triednemu učiteľovi agresora a obeť, koordinátorovi prevencie sociálno-patologických javov, výchovnému poradcovi, vedeniu školy. Zamestnanec, ktorý neprijme žiadne opatrenie v prípade šikanovania, resp. neoznámí danú skutočnosť kompetentným osobám, sa vystavuje riziku trestného postihu.

Čl. 5

Účastníci prevencie šikanovania

V rámci účinnej prevencie šikanovania je dôležité :

- a) zabezpečiť spoluprácu rodičov, žiakov a zamestnancov školy,
- b) dôsledne vykonávať dozor zo strany pedagogických zamestnancov počas prestávok a v kritických zónach školy,
- c) informovanosť všetkých zainteresovaných (pedagogických zamestnancov, rodičov, žiakov) o postupe pri odhalení agresívneho správania sa žiakov,
- d) spolupracovať s odborníkmi CPPPaP a Úradom práce, sociálnych vecí a rodiny (ÚPSVaR)
- e) zabezpečiť vzdelávanie pedagogických zamestnancov v oblasti prevencie šikanovania a agresívneho správania.

Konkrétne:

- a) vedenie školy – dohliada na realizáciu celoškolskej stratégie proti šikanovaniu,
- b) výchovná poradkyňa – koordinuje preventívne pôsobenie, eviduje potencionálnych agresorov a obeť, spolupracuje s triednymi učiteľmi, koordinátorom prevencie sociálno-patologických javov na škole a CPPPaP,
- c) koordinátorom prevencie sociálno-patologických javov spolupracuje s ÚPSV a R a Policajným zborom v oblasti preventívnej pomoci
- d) triedny učiteľ – buduje triedny kolektív na báze vzájomnej dôvery medzi ním, žiakmi a rodičmi,
- e) ostatní pedagogickí zamestnanci – aktívne sa podieľajú na nesúhlasnom postoji voči prejavom šikanovania
- f) vychovávateľka ŠKD – sleduje správanie detí v čase po vyučovaní a spolupracuje s rodičmi,
- g) vedúci záujmových útvarov – vid'. vychovávateľka,
- h) žiaci – sledujú správanie v rámci triednych kolektívov a sú oboznámení so spôsobmi boja proti šikanovaniu
- i) rodičia – sledujú správanie svojich detí a spolupracujú s učiteľmi,
- j) všetci zainteresovaní – spolupracujú s poradnými orgánmi – polícia, CPPPaP, ÚPSVaR a pod.

Čl. 6

Priestupková a trestnoprávna zodpovednosť

1. Šikanovanie žiakov môže v určitých prípadoch napĺňať skutkovú podstatu priestupkov v zmysle zákona č. 372/1990 Z. z. o priestupkoch v znení neskorších predpisov. Ide predovšetkým o priestupky:
  - a) proti občianskemu spolunažívaniu,
  - b) proti majetku.
2. Zodpovedným za priestupky je ten, kto v čase spáchania priestupku dovŕšil **pätnásť rok svojho veku**. Ak v čase spáchania priestupku dovŕšil štrnásť rok a neprekročil osemnásť rok svojho veku, zaraďuje sa do kategórie „**mladistvých**“.
3. Šikanovanie žiakov môže v určitých prípadoch napĺňať aj skutkovú podstatu trestných činov v zmysle zákona č. 300/2005 Z. z. - Trestný zákon. Ide najmä o trestný čin:
  - a) ohovárania,
  - b) nebezpečného vyhrážania,
  - c) ublíženia na zdraví,
  - d) obmedzovania osobnej slobody,
  - e) nátlaku,
  - f) vydierania,
  - g) lúpeže,
  - h) hrubého nátlaku,
  - i) krádeže,
  - j) poškodzovania cudzej veci,
  - k) neoprávneného užívania cudzej veci.
4. Páchateľom trestného činu je ten, kto trestný čin spáchal sám. Za spolupáchateľstvo trestného činu sa považuje, ak bol trestný čin spáchaný spoločným konaním dvoch alebo viacerých osôb.
5. Trestne zodpovedný je ten, kto v čase spáchania činu dovŕšil **štrnásť rok svojho veku**. Žiaci, ktorí v čase spáchania trestného činu dovŕšili štrnásť rok a neprekročili osemnásť rok svojho veku sa podľa trestného zákona zaraďujú do kategórie „**mladistvých**“.
6. Pedagogický zamestnanec školy, ktorý sa dozvie o prípade šikanovania a **neprijme v tomto smere žiadne opatrenie, sa vystavuje riziku trestného postihu**.
7. Konaním podľa predchádzajúceho bodu môže pedagogický zamestnanec napĺňať i skutkovú podstatu trestného činu neprekazenia trestného činu, neoznámenia trestného činu alebo ublíženia na zdraví a to tak, že inému z nedbanlivosti ublíži na zdraví tým, že poruší dôležitú povinnosť vyplývajúcu z jeho zamestnania, povolania, postavenia alebo funkcie, alebo uloženú mu podľa zákona.

Čl. 7

Postup v prípade zistenia šikanovania

V prípade, že v priestoroch budovy počas školského vyučovania a na školských akciách uvedených v čl. 4, bod 2 sa zistí prípad šikanovania, je každý pedagogický i nepedagogický zamestnanec povinný postupovať takto:

1. Zamestnanec, ktorý zistí šikanovanie, **informuje o tejto skutočnosti triedneho učiteľa agresora a obeť** (predtým si zistí meno a priezvisko žiakov a triedu, ktorú navštevujú), koordinátora prevencie sociálno-patologických javov a výchovného poradcu a člena vedenia školy.

2. Triedni učitelia si na vyšetrenie osobitne prizvú daných žiakov, zamestnanca školy, ktorý skutočnosť oznámil a výchovného poradcu (pri zachovaní dôvernosti).

3. O danom vyšetrení **spíšu zápis**, pričom tento odovzdajú v jednom vyhotovení:

- a) zákonnému zástupcovi obeť a agresora
- b) výchovnému poradcovi.
- c) jeden exemplár vložia do osobného spisu žiaka.

V zápise popíšu skutočnosť, vyjadrenia agresora a obeť a navrhnú opatrenia na riešenie.

4. Triedni učitelia agresora a obeť v spolupráci s výchovným poradcom **si pozvú na pohovor rodičov, resp. zákonných zástupcov týchto žiakov**. Aj o tomto stretnutí spíšu zápis (pri zachovaní dôvernosti).

K pohovoru prizvú aj člena vedenia školy.

5. Po písomnom uzavretí celého prípadu, zvážení návrhov na opatrenia, vyjadrení agresora a obeť, rodičov, resp. zákonných zástupcov týchto žiakov **riaditeľ školy rozhodne o ďalšom postupe** v súlade so školským poriadkom, pracovným poriadkom školy, resp. zákonom č. 300/2005 Z. z. – Trestný zákon a zákonom č. 372/1990 Z. z. – Zákon SR o priestupkoch.

6. Nakoľko šikanovanie je závažným negatívnym spoločenským javom, celý prípad vyšetrenia šikanovania sa bude realizovať **pri zachovaní dôvernosti až do vyriešenia daného prípadu**. Týmto postupom nie je dotknutá informačná povinnosť školy.

7. V prípade, že tento negatívny jav zistí žiak školy, je povinný okamžite o tejto skutočnosti informovať svojho triedneho učiteľa, výchovného poradcu, v ich neprítomnosti člena vedenia školy.

Čl. 8

Metódy riešenia šikanovania

1. Pre riešenie problémov týkajúcich sa šikanovania žiakov sa použijú nasledovné metódy:

- a) zaistenie ochrany obetiam,
- b) rozhovor so žiakmi, ktorí na šikanovanie upozornili, rozhovor s obeťou a agresormi,

- c) nájdenie vhodných svedkov, individuálne, prípadne konfrontačné rozhovory so svedkami – **nikdy nekonfrontovať obeť a agresora**,
- d) kontaktovanie rodičov alebo zákonných zástupcov žiakov,
- e) výchovný poradca - zabezpečuje kontakt s CPPPaP,
- f) koordinátor prevencie sociálno-patologických javov zabezpečuje kontakt s ÚPSVaR, oddelenie sociálnej kurately a políciou,
- g) využitie anonymnej dotazníkovej metódy.

2. Pri výskyte skupinového násillia voči obeti sa použije tento postup:

- a) okamžitá pomoc obeti,
- b) dohoda riaditeľa školy s výchovným poradcom a s koordinátorom prevencie sociálno-patologických javov, triednymi učiteľmi a s ostatnými pedagogickými zamestnancami školy na postupe vyšetrovania,
- c) vlastné vyšetrenie,
- d) zabránenie nožnej krivej výpovede agresorov, ich izolácia bez možnosti dohodnúť sa na spoločnej výpovedi,
- e) pokračujúca pomoc a podpora obeti,
- f) nahlásenie prípadu polícii - rozhodne riaditeľ školy,
- g) kontaktovanie rodičov alebo zákonných zástupcov žiakov - zabezpečia triedni učitelia,
- h) kontaktovanie špecializovaných inštitúcií – zabezpečuje vedenie školy, výchovný poradca, koordinátor prevencie sociálno-patologických javov.

Čl. 9

Opatrenia na riešenie situácie

Škola na riešenie problému šikanovania zavedie nasledovné opatrenia:

1. Opatrenia pre obeť:

- a) odporučiť rodičom žiakov vyhľadať odbornú starostlivosť (hlavne CPPPaP),
- b) zorganizovať skupinový intervenčný program riaditeľa školy v spolupráci s CPPPaP,
- c) informovanie a poradenstvo pre rodičov žiakov
- d) poskytnúť dostatočné informácie ohľadom žiakov.

2. Opatrenia voči agresorom:

- a) odporučiť rodičom agresorov vyhľadať odbornú pomoc,
- b) výchovné opatrenia – pokarhanie od triedneho učiteľa, pokarhanie od riaditeľa školy,
- c) znížiť známku zo správania,
- d) po dohode s rodičom zmeniť školu.

3. Opatrenia v mimoriadnych prípadoch:

- a) odporučiť rodičom umiestniť žiaka na dobrovoľný diagnostický pobyt do liečebno-výchovného sanatória,

b) oznámiť príslušnému Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny - sociálno-právna ochrana detí za účelom využitia nutných výchovných opatrení v prospech maloletého,

c) oznámiť príslušnému útvaru Policajného zboru SR, ak došlo k závažnejšiemu prípadu šikanovania, pri ktorom je podozrenie, **že bol spáchaný trestný čin alebo čin inak trestný** (u maloletých).

Čl. 10

Spolupráca školy s rodičmi žiakov a ďalšími inštitúciami

1. Pri podozrení na šikanovanie žiaka sú koordinátor prevencie sociálno-patologických javov, výchovný poradca, **ale hlavne triedni učitelia povinní upozorniť rodičov žiakov:**
  - a) aby si všímali možné príznaky šikanovania a
  - b) súčasne im ponúknuť pomoc.

Táto povinnosť platí tak pre rodinu obeť ako aj pre rodinu agresora.

2. Pri pohovore s rodičmi sú učitelia povinní dbať na taktný prístup a najmä zachovanie dôvernosti informácií.
3. Spoluprácu pri danej problematike so špecializovanými inštitúciami za školu zabezpečuje vedenie školy.
4. Pri podozrení, že šikanovanie naplnilo skutkovú podstatu priestupku alebo trestného činu, je riaditeľ školy povinný oznámiť túto skutočnosť príslušnému útvaru PZ SR.
5. Riaditeľ školy je povinný bez zbytočného odkladu oznámiť orgánu sociálno-právnej ochrany skutočnosť, ktoré ohrozujú žiaka, alebo že žiak spáchal trestný čin, prípadne opakovane páchal priestupky.

Čl. 11

Všeobecné a záverečné ustanovenia

1. Základným preventívnym opatrením základnej školy je princíp: **„Sme škola, kde sa šikanovanie netoleruje v žiadnych podobách“**
2. Formy správania a konania uvedené v čl. 3 tejto smernice nie sú v žiadnom prípade **neškodným humorom a zábavou.**
3. Úlohou vedenia školy, všetkých pedagogických a nepedagogických zamestnancov školy **je vytvoriť pozitívnu klímu v škole**, aby sa predchádzalo prejavom antisociálneho správania jednotlivcov alebo skupín žiakov.
4. Táto smernica je v súlade s pravidlami správania a konania žiakov vrátane sankcií za ich porušenie zapracovanými v školskom poriadku školy.
5. Výchovný poradca ako aj koordinátor prevencie sociálno-patologických javov zapracujú ustanovenia tejto smernice do svojich plánov práce.
6. S touto smernicou sú povinní oboznámiť žiakov školy všetci triedni učitelia a túto skutočnosť zapísať do preberaného učiva v časti **„triednická hodina“**.

7. S touto smernicou oboznámia triedni učitelia rodičov, resp. zákonných zástupcov žiaka na rodičovských združeníach jednotlivých tried.
8. S touto smernicou boli oboznámení všetci pedagogickí zamestnanci školy na zasadnutí pedagogickej rady konanej dňa 16.11.2017 .
9. Smernica nadobúda účinnosť dňom 20.11.2017 a platí na dobu neurčitú.

Vypracoval: Mgr. Zuzana Sádovská – koordinátorka prevencie sociálno-patologických javov

Schválil: Mgr. Viera Poliaková

Prerokované v pedagogickej rade: 16.11.2017

Smernica nadobúda platnosť odo dňa: 20.11.2017

V Demandiciach, dňa 16.11.2017

.....

Mgr. Viera Poliaková
riaditeľka školy